

A Napút, amit járni kell

Vojtkó Ferenc értékmentő médiamunkássága

A Nemzeti Művelődési Intézet új székháza a szerves magyar műveltség több elemét felvonultatja. Ennek a tudásátadásnak része a Napút is, amely az aulából kiinduló kerengő padlóburkolatán látható, onnan vezeti a látogatót égi és lelki magasságokba. A Napúttal kapcsolatban egy hiánypótló applikáció is készült, melynek szellemi atyja Vojtkó Ferenc, akit nagy szeretettel köszöntünk ezen a beszélgetésen.

Vojtkó Ferenc: Köszönöm a lehetőséget. A szellemi atyja az egy kicsit erős kifejezés.

Hévizi Róbert: *Igen, miért?*

V. F.: Az új székháznak már önmagában a megjelenése rendkívül inspiráló. Nem beszélve arról, hogy a vakolathímezésekkel, azok üzenetével pedig olyan küldetést vállalt fel – a tervezők, a megálmodók, az intézet vezetői –, ami azt gondolom, hogy rendkívül hiánypótló.

Gondoljunk csak bele, a XXI. században egy ilyen rendkívül meghatározó, a köz javát, a magyar művelődést szolgáló intézmény felvállalja a szerves magyar műveltség hirdetését, újra felemelését! Sőt, a helyre tételét. Azt nem lehet eltagadni, hogy sokféle kísérlet volt már arra vonatkozóan, hogy mindazt, amit szerves, magyar műveltségnek, tudásnak nevezünk, megpróbálták eltüntetni, a jelentőségét alaposan csökkenteni, sőt! Persze időről időre elénk tárult, ha az építészetnél maradunk, gondoljunk csak Kós Károly munkásságára! És most itt van ez a csodálatos épület, meghatározó, belső, szakmai tartalommal; adta magát – hogy a kérdésnél maradjak –, a látogatóknak adni kell valami plusz ajándékot, amit magukkal vihetnek, és annak segítségével akár át is élhetik az élményeiket. És az ajándék mi lehet? Mi az, amit magával tud vinni? Persze ezek lehetnek tárgyak, lehetnek olyan eszközök, amelyeket örömmel kitesz a nappalijába az ember, az irodájába, az asztalára, akárhova, sorolhatnám. De mi az, amit mindig magával hordoz? Hát nyakláncot nem lehet mindenkinek adni. Vagy nem lehet mindenkinek egy karperecet vagy egy órát adni. De azt, hogy kezünkben van a XXI.

század adta lehetőség, technológia, az okostelefonok, adta magát az ajándék applikáció gondolata. Ne egyszer élhesse át az élményt az, aki ide betért, hanem többször. Persze utólag már otthon, virtuálisan lép a Napútra. De visz magával egy emléket, nemcsak a saját fényképeiből fogja visszaidézni, milyen volt itt, hanem újraélheti, az applikáció újra vezetheti, újra meghallgathatja, újra beleláthat egy picit abba az örökségbe, amit úgy hívnak, hogy szerves magyar műveltség.

H. R.: *Mi okozhatta azt, hogy ez az egyébként olyan természetesnek tűnő szerves magyar műveltség háttérbe szorult?*

V. F.: Ez egy olyan mély, nagyon komoly kérdés, amire én nem vagyok hivatott válaszolni. De azt tu-

Vojtkó Ferenc és Hévízi Róbert az interjú felvételén

dom, és érzem, és látom a barátokkal, képzőművészekkel, történészekkel, néprajzkutatókkal való beszélgetéseim során, hogy ez egy olyan unikális érték, amit szerettek volna uniformizálni. De ezt a magyar örökséget nem lehet uniformizálni. Ehelyett kellett hozni valami nagyon nyugatit, amivel talán közelebb lehet kerülni Európához. Vagy pedig csak el kellett tüntetni az erős magyar identitást, merthogy ennek valós, mély tudáshoz vezető gyökerei vannak. A szerves magyar műveltség a gyökere annak az erős identitásnak, amivel ki lehet állni Európa színpadára, és azt mondani, hogy igen, mi különbözünk mindenkitől, van saját arcunk, saját tudásunk és sokáig lehetne sorolni. Nem illünk bele egy nyelvcsaládba sem. Kultúránk ábrázolt és verbális örökségében, énekeinkben mi nem illünk bele ebbe a körbe. De mi itt élünk, több mint ezer éve részei vagyunk Európának. Az uniformizálás már a XIX. században elkezdődött, ehhez pedig az kellett, hogy eltüntessék az ősi örökségünket, tudásunkat, emlékeinket.

De nem tűntek el! A szülők, nagyszülők, dédszülők vitték tovább magukkal, nem lehetett kifordítani a lelkeket, a közösségi tudatban rejlő szellemi és lelki erőt, mint valami paplanhuzatot a négy sarkával. A szerves magyar műveltség üzenetei, jelei ott voltak díszítésként a stelázsban egy-egy terítő formájában, vagy a falon hímzett üzenetként, vagy a hímzett párnaként, vagy éppen egy hétköznapi használati eszközön, amit

még a dédpapa faragott, vagy épp a szomszédtól megvett, az edényen, amiben megfőtt a töltött káposzta. Sorolhatnám még, hogy milyen formában élt tovább, de cifraszűröket, vagy a kazettás mennyezeteinket nem lehet eltagadni, eltüntetni, csak félre lehetett magyarázni. Az alkotások értelmezéséhez kapcsolódó tudást megpróbálták eltüntetni, látjuk, de már nem tudjuk, vajon mit üzennek. Például mi az, hogy keleteltség? Ez talán még meg is maradt, de sokan nem tudják, hogy egyébként a fényjáték, a nap járása értelmezi a kazettás mennyezetet, hogy a napjárás hozza szemünk elé és magyarázza a „Világ világossága” bibliai üzenetet. Azt már úgy igyekeztek eltüntetni, hogy az ne legyen része, ne legyen értéke a magyar gondolkodásnak és magyar mentalitásnak. Tehát ez lehet a válasz kérdésére, ezért szorulhatott háttérbe a szerves magyar műveltség.

H. R.: *A kultúra tág fogalom, nagyon széles palettával rendelkezik és kikerülhetetlen, hogy ne érintse meg az embert valahol, valamikor. Neked milyen élményeid vannak, mikor találkozottál először a kultúrával?*

V. F.: Szerintem minden ember, amikor kicsi gyermekként eszmél, akkor találkozik a családban rejlő és megélt kultúrával, az ottani örökségével. És persze aztán szépen tágul a kör. Először az iskolai környezet, majd baráti környezet, és eljut az ember odáig, amikor esetlegesen lehetősége van felsőfokú tanulmányokra, de még arra sincs szükség, elég kimenni a Hor-

tobágyra egy pásztor mellé, leülni beszélgetni. Ősi tudás lakozik ott! Az például, hogy mi az a csillagösvény, a pásztoember hamarabb tudja a választ, mit is jelent. Napút? Ő erre is tudja a választ, és még azokat a jeleket, rovás formájában a botjába talán bele is karcolja, vagy éppen a bicskatartójára, vagy a borotvatartójára talán, odavési. Mert ő még tudja, mit jelentett a cifraszűrt leteríteni. Annak miért az a formája, ami. Miért adja ki tökéletesen ugyanazt a formát kiterítve, mint egy templomi szentély. Kultúrával találkozni nagyon egyszerű: csak figyelniünk kell a körülöttünk lévő életet, az örökségünket, az abban rejlő kincseket. És beszélgetni kell a körülöttünk élőkkel. Sokat! Az ember előbb-utóbb hajlandó elindulni abba az irányba, hogy kutatgassa a múltját, jelenét, vagy éppen jövőképét. Ebben is van egyfajta kulturális örökség és üzenet. De mondok talán egy még profánabb dolgot, hogy az ember csak egy jó bor mellé leül, és abban is micsoda és mennyi üzenet van. Hiszen ne felejtjük, ott van benne a spiritusz, és nem az alkoholra gondolok

H. R.: *Jelenleg a Debreceni Televízió munkatársa, többek között egyházi jellegű műsorokat is szerkesztett. Hogyan vezetett az út idáig?*

V. F.: Ez egy misszió. A Teremtő húsz évvel ezelőtt, most már inkább huszonegy, megengedte, hogy Debrecenben, abban a rendkívül színes felekezeti környezetben megszülethessen a gondolat egy jól meghatározható csoportban: kellene a televízióban felekezeti műsort készíteni. Lássuk meg, alkalmasak-e arra a történelmi egyházak, hogy összefogva erőt képviseljenek, és azt mondják, hogy legyen egy éves műsor. Tévedés ne essék, ők finanszírozzák. Részarányosan. A műsor most már több mint két évtizede megy. A kezdetek kezdetén, szárnybontogató, ifjú riporterként a műsor első alkotói

között lehettem. A családi háttérem alkalmas volt hozzá; felekeztközien éltünk otthon is. Milyen jó volt rádöbenni évekkal később, hogy a Jóisten milyen érdekesen rendezi a sorsokat, az életet. Mire készít fel. Ez az emberben sokáig nem tudatosul, hogy van egy kijelölt út, amit járni kell. Nincs nagyobb áldás, hogy hétről hétre az ember a képernyőn feltehet olyan kérdéseket az arra avatottaknak, ami az Isten ügyét képviseli. Közélíthetünk bármilyen irányból, lehet beszélgetni, csütörtökönként egy kis lelki mannárt adni a televízió nézőinek. Ez egy rendkívüli és feltöltő erőt adó lehetőség, sőt szolgálat.

H. R.: *Hogyan történt a találkozásod a Nemzeti Művelődési Intézettel?*

V. F.: Az idevezető út is elég hosszú volt, merthogy ehhez először meg kellett érni. A szem- és léleknyitogatóm a szerves műveltség szellemiségében Pap Gábor volt. Kazettás mennyezetű templomok a Tiszaháton, Virág virágossága címmel filmet készíthettem vele, és járhattam egy közös utat végig Técsőtől fel egészen Tákosig. Kutattuk a Tisza menti templomokat,

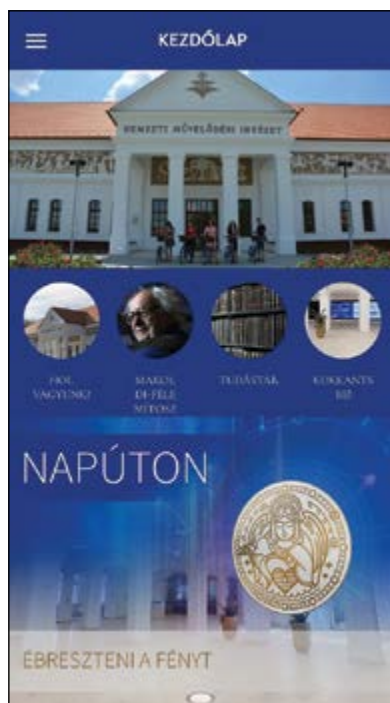
amelyeken keresztül nagyon szépen látszódott, hogyan fejlődött a kazettás mennyezetek világa. A mennyező mesterek, mert így hívták őket, majd' 150 év alatt mit, hogyan és miért mennyezték? Mit próbáltak üzenetként átadni nekünk? És azok az üzenetek visszanyúlnak egészen a Teremtőig. Pontosabban a Megváltóig, Jézus Krisztusig! Érdekes, hogy az ember felnéz, avatatlan szemmel, és jó érzéssel tölti el a látvány: de szép indák, de szép virágok, milyen fontos volt a régi embereknek, hogy a növények ilyen gyönyörű formában, és ezer meg ezer motívumkinccsel jelenjenek meg. Aztán persze ott vannak az állatok, amit már nem nagyon tud az ember hova tenni. Nem érti, miért van három nyuszi egybeforgatva fülüknel fogva? Miért alkotnak egy kört? Miért volt ennyire fontos a nyúl? Hát még a griffmadarat talán mitológiába el tudja helyezni, az oroszlánt is, és még sorolhatnám. Vagy ha Gyügyén jár az ember, akkor biztosan megkérdezi, hogy ugyan miért van abban a kazettában a dinnye meg a szőlő. És akkor persze már elindultunk, hogy nagyon-nagyon messzire nyúlik a történet, egészen a korai kereszténységig. Onnan érkező jelképek, üzenetek azok, amik a kazettás mennyezetben újjáéledtek. Nahát? Innen indult? De akkor, hogy is van ez, akkor mi van az Árpád-kori leletekkel? Hogy is van az, hogy az Etelközből, de még a magyarországi lelőhelyekről és Árpád-kori temetkezési helyekről mellkeresztetek kerülnek elő? Ez azonnali kérdés volt. Mi van akkor itt a kereszténység felvételével? Kik voltak keresztények, kik nem voltak keresztények? Az a fajta jelkép- és jelrendszer, ami egy-egy tarsolylemezen megjelenik, teljesen visszaköszön a kazettás mennyezetekről. Az indák és a szimbólumok nem véletlenül vannak úgy fölrajzolva, ahogyan. No, persze ez számos kérdést felvet azonnal az emberben.

Mag hó alatt – Télutón, Pap Gábor könyvcíméhez hasonlóan ész-

revettem, hogy a lelki havam alatt ott van a mag, ami csírázni kezdett. És akkor innen szépen elindul egy folyamat, és érzünk meg ahhoz a ponthoz, amikor a meghívást kaptam ide a Művelődési Intézetbe. Amikor megérkeztem Lakitelekre, és először Grátz Antival beszélve a vakolathímezési előtt, majd látva, hogy a nagyon kedves barátomnak lánya, Makoldi Gizó dolgozik az édesapja festményeiből összerakott frízeken a homlokzaton, akkor persze az embernek megdobbant a szíve, és akkor már tudtam, hogy abban a pillanatban elköteleződtem. És ez nem munka, ez szolgálat, hogy azt a fajta tudást, amit én kaptam ajándékba – ami azért hozzáteszem, hogy nagyon hiányos –, azt olyan örömmel szeretném továbbadni. Értsétek meg, ezt tudni kell! El kell mondani minél többeknek, hogy aztán tovább lehessen adni!

H. R.: *Említetted az épületet, a Nemzeti Művelődési Intézet székházát. De mi van a falakon túl? Mennyire tudod megítélni az itt folyó szakmai munkát?*

V. F.: Az első, ami eszembe jut, a hálaadás. Hálát adok az Istennek, hogy létezik ez az intézmény, és felvállalja azt, hogy a magyar közművelődést ily módon tudja szervezni, irányítani az egész országban és még országhatáron túl is, sőt a magyar diaszpóráig is elnyúlik. Szükség van a háttértámogatásra. Én hál' Istennek megtehettem azt, illetve hát kegyelem, hogy bejárhattam az egész magyar diaszpórát valamenynyi kontinensen. Ezért első kézből tudom, hogy az ott élő magyaroknak mit jelent, hogy van egy kapaszkodó, mit jelent, hogy van egy kéz, aki segíteni, adni akar. Hogy ne vesszen a tudás, a kultúra, hogy a fiatalokban azt a kis magocskát lehessen még élesztgetni. Hogy ők, bár a napjaikat nem magyar nyelven élik, de késztetést érezzenek arra, hogy hétvégeken viszont magyarul éljenek, és ne feledjék, hogy hova nyúlnak vissza az őseik gyö-

A Napúton applikáció kezdőképernyője

A Naputat padlóba süllyesztett
bronz zodiákusok jelzik

kerei. És válhatnak majd egyenként a magyar nemzet és Magyarország nagyköveteivé. Mert ők azok lesznek a világban. És ugyanilyen fontos, hogy Kárpát-medencei programmal átnyúlik a Nemzeti Művelődési Intézet karja, és segítő kezét ad az ott élőknek. És milyen fontos azokban a kicsi falvakban, ahol már sajnos az elnéptelenedés szelét lehet érezni, ott bizony tud valami pluszt adni ez a szervezet. Fel lehet mutatni, és meg lehet mutatni a fiataloknak, hogy ragaszkodni kell a gyökerekhez, ragaszkodni kell a településhez, mert abban számos olyan lehetőség rejlik, amit nem ismer, vagy nem ismer fel, akár munkalehetőség, amiért érdemes ott maradni, és az ottani értékek, éltetni kell és a kincseket begyűjtögetni. Nagyon sok esetben érezzük azt, hogy a 23. óra 59. percében vagyunk egy-egy adatközlő megtalálásánál, azoknak az értékeknek a továbbadásánál, a népi kézművesek és mesterek fortélyainak átörökítésénél. Gondoljunk a hajdúböszörményi csengőkészítőkre. Egykor nemcsak a Kárpát-medencében, hanem Európa-szerte nevesek és híresek voltak. Ma már nincsenek, kihaltak. De jó lenne újraéleszteni! És a Nemzeti Művelődési Intézet tudom, ezt is felvállalja. Úgyhogy azt gondolom, ez egy kincs.

H. R.: *A közelmúltban elkészült a Nemzeti Művelődési Intézet székháza, aminek kialakításában egy speciális területen te is közremű-*

ködtél. Adja magát a kérdés, hogy milyen érzések, milyen gondolatok fogalmazódnak meg benned, amikor belépsz az épületbe?

V. F.: Végtelen büszkeség, hiszen ez az épület minden ízében magyar. És ide megérkezni, ezzel a tudattal, nincs ennél jobb érzés! Nem szeretnék közhelyeket mondani, de ide tényleg hazajön az ember. Egyfajta pátoszos szentély értéke van. Emelkedett lelkülettel nézek rá, akkor emelkedetten viselkedek benne, de otthon is érzem magam, ezért a magaménak is érzem. A székház esetében nincs meg az az érzés, ami nagyon sok új intézményi épület, irodaház esetén érezhető sajnos, *hogy szép, de lélektelen, ahova távolságtartással érkezzem meg az ember.* Nem, ide haza akarsz jönni.

H. R.: *Az aulában egy applikáció fogja majd segíteni az épület bejárást és a szerves magyar műveltség megismerését a NapútON, ami a ti tevékenységetekhez fűződik. Mit kell erről tudni?*

V. F.: Ez az applikáció letölthető és ingyenesen elérhető. Mind az androidos készülékekre a Play Áruházból, mind az Apple termékekre az AppStore-ból. És mit is ad? Tudást a szerves magyar műveltségről és magáról erről az intézetről, az épületről, az épület kincseiről. Mert azért tegyük hozzá, hogy kincsek és rejtett kincsek is vannak, amiért érdemes idejönni. Az élmény nem marad itt, újraélheti mindenki az applikáción keresztül, hogy személyesen neki a Napút és a csillagképek mit üzennek. Itt nem „horoszkopizálásról” van szó. Hanem azt az értéket próbáljuk felmutatni, hogy mit jelentett az őseinknek a szerves magyar műveltség

értelmezésével a csillagképeknek a vizsgálata, értelmezése, és az adott személyre való gyakorlata. Milyen alaptulajdonságokat, üzenetet hordoz magában egy-egy zodiákus. Ha ebben elmélyedünk, akkor meg tudjuk érteni az őseinket, hogy miért úgy cselekedtek bizonyos helyzetekben, miért azt jelenítették meg... Természetesen benne van az a fajta predesztináció, hogy hatni a személyiségre, meghatározza azt. Nagyon fontos – még egyszer mondom –, ez nem horoszkóp, nem asztrozófia, hanem szerves magyar csillagkép-értelmezés a Napút. Amit a kazettás mennyezetek egyébként valamennyi templomban ott hordoznak magukban.

H. R.: *Napjainkban egy rohanó és folyamatosan változó világban élünk, alkalmazkodnunk kell mindenhez, így a közművelődésnek, a kultúrának is. Milyen jövőt képzelsz el, mit szeretnél látnia kultúra és a közművelődés területén?*

V. F.: Virágzást vágyom látni. Virágzást, abban az értelemben, hogy meg kell érinteni az emberek lelkét, hogy ne csak a hétköznapi rohanásban és a javak felhalmozásában keressék az öröm forrását. Hanem rejlik abban is az öröm, megnyugvás, amikor valaki megáll egy ilyen gyönyörű festett függöny mellett vagy feltekint az épület homlokzatára, illetve, ha már appot használ, akkor végig megy a Napúton. Öröm lenne számomra, ha sokak lelkében föléledne ez a vágy, hogy megtudják, milyen egyedülálló szellemiséghez, örökséghez tartoznak, milyen municióval rendelkeznek! Mert ez minden magyar embernek a lelkében ott van, csak fel kell ébreszteni azt a magocskát a hó alól.

VOJTKÓ FERENC Kárpátalján, Ungváron született. Ez önmagában azt hozta az életébe, hogy mély ragaszkodás alakult ki a lelkében mindenhez, ami magyar. Magyarul éltek, bár a 1990-es évek után sokszor megvető pillantások társultak ehhez Ungvár utcáin. Ahogy Magyarországra költözésük után arcukba vágta azt is, hogy muszkák. Elmondása szerint ez okozott némi zavart a gyermeki lelkében. „De ma már tudom: mindezek arra edzettek, hogy pontosan tudjam, éljem annak értékét, ami magyar, legyen az kultúra, történelem, irodalom és sokáig lehetne sorolni! Talán ez érzékelteti a legjobban: nekem a Mi Atyánk csak magyarul szól!” – mondta egy interjúban.